

KÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2025

Lk 16:1–9 (Õp 3:3–8 või 2Aj 1:7–12; 1Pt 4:7–11)

1 Aga Jeesus ütles ka jüngritele: «Oli üks rikas inimene, kellel oli mõisavalitseja, kelle peale oli talle kaevatud, nagu pillaks see tema vara.

2 Ja mees kutsus mõisavalitseja ja ütles talle: «Mis see on, mis ma sinu kohta kuulen? Anna aru oma valitsemisest, sest sa ei või enam valitseda!»

3 Aga mõisavalitseja mõtles endamisi: «Mis ma pean tegema, kui isand võtab valitsemise minu käest ära? Maad kaevata ma ei jaksa, kerjata häbenen.

4 Küll ma tean, mida ma teen, et inimesed võtaksid mind vastu oma kodadesse, kui mind tagandatakse valitsemast!»

5 Ja ta laskis enda juurde kutsuda üksteise järel oma isanda võlglast. Esimesele ta ütles: «Kui palju sa võlgned mu isandale?»

6 See ütles: «Sada vaati õli.» Tema aga ütles talle: «Võta oma võlatäht, istu ja kirjuta kähku viiskümmend!»

7 Seejärel ta küsis teiselt: «Aga kui palju sina võlgned?» See ütles: «Sada tündrit nisu.» Sellele ütles valitseja: «Võta oma võlatäht ja kirjuta kaheksakümmend!»

8 Ja isand kiitis ülekohtust mõisavalitsejat, et ta oli käitunud arukalt, sest selle ajastu lapsed on omasuguste suhtes arukamad kui valguse lapsed.

9 Minagi ütlen teile: Tehke endile sõpru ülekohtuse mammonaga, et kui see peaks üles ütlema, teid võetaks igavestesse telkidesse.»

Ta ütles aga ka jüngritele: «Oli keegi rikas inimene, kellel oli majapidaja, ja selle peale oli keelt kantud, otsekui pillaks ta tema omandit. Ja olles ta kutsunud, ütles ta talle: «Mis see on, mida ma sinu kohta kuulen? Anna aru oma majapidamisest! Sa ei saa ju enam maja pidada!» Majavalitseja aga ütles eneses: «Mida peaksin tegema, sest mu isand võtab majavalitsemise minult ära? Maad kaevata ma ei jaksa, almust paluda on mul häbi. Ma tean, mida teen, et, kui olen majapidamisest eemaldatud, nad mind oma kodadesse vastu võtaksid!» Ja olles kutsunud igäihe oma isanda võlglastest enda juurde, ütles ta esimesele: «Kui palju sa võlgned mu isandale?» See aga ütles: «Sada ankrut õli.» Tema aga ütles talle: «Võta oma kirjatäht ja kähku maha istudes kirjuta viiskümmend!» Seejärel ütles ta teisele: «Sina aga, kui palju sa võlgned?» See aga ütles: «Sada setverti nisu.» Ta ütleb talle: «Võta oma kirjatäht ja kirjuta kaheksakümmend!» Ja isand tunnustas ülekohtust majavalitsejat, et ta oli teinud taibukalt, sest selle ajastu pojad on taibukamad omaenese sugupõlve suhtes kui valguse pojad. Ka mina ütlen teile: valmistage endile sõpru ülekohtu mammonast, et kui see peaks ära lõppema, nad võtaksid teid igavestesse telkidesse.»

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiookias paganlike vanemate lapsena¹. Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatja Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvpäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelega parandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusega, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliaulist Teofilost²», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärset.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos keegi ristiusust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt meeles pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja mõõdapääsamatult vajalik) kõigile rahvastele.

¹ Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldada apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaiks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

² Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes (vt nt Lk 3:1j.) oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõesed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngerite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

Keelelisi märkuseid

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Jüngeritele – πρὸς τοὺς μαθητάς – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μανθάνω – «õppima», «teadmisi omandama», ka «[tundma] õppima», «mõista/arusaada püüdma».

Mõisavalitseja – οἰκονόμον – sõna οἰκονόμος – sõnasõnalt: «majaseadus» – tähistab enamasti isikut (kes võis olla kas vaba või ori), kelle kätte oli usaldatud kogu majapidamise korraldamine, sh kinnisvara eest hoolitsemine, rahaasjad, n-ö personalitöö ja tihtipeale ka laste kasvatamise ja kooolitamise korraldamine.

Oli kaevatud – διεβλήθη – sõna διαβάλλω – sõnasõnalt: «läbi viskama/heitma» – tähistab enamasti laimamist, ülekohtuselt süüdistamist, keelekandmist, vahel ka õiglaselt kellegi peale kaebamist.

Pillaks – διασκορπίζων – sõna διασκορπίζω – «laiali puistama», «tuulde loopima» – koosneb eessõnast διά – «läbi» – ja verbist σκορπίζω – «laiali puistama», «pillutama». Siin kasutatakse passiivset kõneviisi: «laiali puistatud», «laiali pillutatud».

Vara – τὰ ὑπάρχοντα – sõna ὑπάρχω võib tähistada [kuskilt] pärit olemist, aga ka seda, mida keegi omab või mis ta [tõeliselt/olemuslikult] on.

Ei või – οὐ...δύνη – sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama».³

Pean tegema – ποιήσω – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».⁴

Isand – ὁ κύριος – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

³ Muuhulgas tulenevab siit lõhkeainet tähistav sõna «dünamiit» ja elektrigeneraatorit tähistav sõna «dünamo».

⁴ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või: «Meie oleme Tema poeem...»

Kerjata – ἐπαιτεῖν – sõna ἐπαιτέω – «almust paluma», «kerjama» – koosneb alaleütlevast eessõnast ἐπί ja verbist αἰτέω – «küsimine», «paluma», «[midagi] ihaldama», «nõudma».

Vaati – βάτους – sõna βάτος tähistab heebrea vedelikumõõtu בַּת – «batt» –, mis sõltuvalt ajastust vastab 22–40 liitrile. Meie vanemas traditsioonis vastab sellele ankur (umbes 32–38 liitrit).

Tündrit – κόρους – sõna κόρος tähistab heebrea kuivainemõõtu כֹּר – «koor» –, mis sõltuvalt ajastust vastab 220–360 liitrile.⁵ Meie vanemas traditsioonis vastab sellele enam-vähem setvert (ligi 210 liitrit).

Ütles – λέγει – «ütleb».⁶

Ajastu – τοῦ αἰῶνος – sõna αἰών tähistab eeskätt lõputust, igavikku, aga seda võidakse kasutada ka teatud ajastu, eeskätt pikema, inimlikult isegi haaramatult pika ajavahemiku kohta.⁷

Sõpru – φίλους – eestikeelsel sõnal «sõber», mille balti keeltest pärinevaks algtäheanduseks on tõenäoliselt «kaaslane» (leedu *sėbras*), puudub vähemalt algselt samasugune meeldivusele, kiindumusele ja valitusele viitav tähendusväli nagu on kreeka sõnal φίλος.⁸

Mammonaga – ἐκ τοῦ μαμωνᾶ – sõna μαμωνᾶς – «mammon», «maine vara» – tuleneb arvatavasti heebrea verbist מָנַח – «ustav olema», «usaldama» –, tähistades nõnda midagi, millele [ekslikult] oma lootus pannakse.⁹

Saab otsa – ἐκλείπητε – sõna ἐκλείπω tähendab «üles ütlema», «nurjuma», «lõppema», «kaduma» ja sellega tähistatakse ka näiteks päikesevarjutuse toimumist.¹⁰

⁵ כֹּר on sama, mis חֹמֶר – «hoomer». Viimane tuleneb tõenäoliselt sõnast חֹמֶר – «eesel» – ning tähistas algselt ühte eeslikoormat.

⁶ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

⁷ Vrd «eoon» – geoloogilise ajaarvamise suurim ühik (arhaikum, proterosoikum, fanerosoikum).

⁸ Sõbraarmastus – φιλέω, ladina keeles *amicitia* – on armastus, mille puhul loomuliku kiindumusega kaasneb ühelt poolt valiku tegemine, teiselt poolt vastastikkus: φιλέω ja *amicitia* ehk sõbraarmastus on võimalik ainult siis, kui see rajaneb vastastikusel meeldivusel, vabal tahtel ja valikul.

⁹ Veidi ärapidiseks illustratsiooniks võiks siin olla Ameerika Ühendriikide rahatähtedel ja müntidel olevat motot *In God we trust* parafraseeriv eneseirooniline kõnekäänd *In God we trust: all others pay cash*.

¹⁰ Sõnast ἐκλειψις – «kadumine» – on pärit ladina *eclipsis* ning prantsuse ja inglise *eclipse* – «[päikese-] varjutus».

Sisuline analüüs

Luuka evangeeliumi viieteistkümnendas peatükis jutustab Jeesus kolm tähendamissõna kaotsiläinuist ja taasleituist, kuueteistkümnnes peatükk keskendub aga kontrastile ajaliku ja igavese rikkuse vahel. Peatükk algab tähendamissõnaga ülekohtusest majapidajast, kes raiskas oma isanda vara ning vahele jäädes kuritarvitas seda veelgi oma tuleviku kindlustamiseks. Selle tähendamissõna esmane mõte seisneb tõdemuses, et parim viis maise, kaduva vara kasutamiseks on rakendada see igaviku teenistusse: «Tehke endile sõpru ülekohtuse mammonaga, et kui see saab otsa, teid võetaks igavestesse telkidesse.» (Lk 16:9) Jeesus ei julgusta mitte ülekohtule ega raiskamisele, vaid vastupidi, ustavusele, manitsedes hoiduma sattumast ajaliku rikkuse kütkeisse: «Kes on ustav pisimas, see on ustav ka paljus, ja kes on ülekohtune pisimas, see on ülekohtune ka paljus. Ükski sulane ei või teenida kahte isandat, ikka on nii, et ta vihkab üht ja armastab teist või et ta pooldab üht ja põlgab teist. Te ei saa orjata Jumalat ja mammonat!» (Lk 16:10.13)

Tähendamissõna ülekohtusest majapidajast on õigesti mõistetav üksnes siis, kui seda rakendada absoluutselt kõigi inimeste suhtes, kes peaksid olema «Jumala mitmesuguse armu head majapidajad» (1Pt 4:10) ning kellelt nõutakse, et nad «oleksid ustavad» (1Kr 4:2).¹¹ Paraku «ei ole õiget, ei ühtainsatki» (Rm 3:10), vaid «kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos kõlbmatuks muutunud, ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki» (Rm 3:12), nii et «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest» (Rm 3:23). Kõik inimesed on neid imelisi aardeid, mis Jumal on nende kätte andnud, kas hoolimatult pillanud või lausa kuritarvitanud – alates esimesest inimpaarist, kes ei suutnud hoida nende hoolde usaldatud paradiisiaeda, vaid kaotasid selle oma isekuse ja sõnakuulmatuse läbi.

Tähendamissõnas ütleb isand ülekohtusele majapidajale: «Sa ei või enam valitseda!» (Lk 16:2) – mis on see muud kui Adamale öeldud karmid sõnad: «Olgu maapind neetud sinu üleastumise pärast! Vaevaga pead sa sellest sööma kogu eluaja! Ta peab sulle kasvatama kibuvitsu ja ohakaid, ja põllutaimed olgu sulle toiduks! Oma palge higis pead sa leiba sööma, kuni sa jälle mullaks saad, sest sellest sa oled võetud! Tõesti, sa oled põrm ja pead jälle põrmuks saama!» (1Ms 3:17–19)

Ülekohtune majapidaja tunnistas, et ta ei suuda ise hakkama saada: «Maad kaevata ma ei jaksa, kerjata häbenen.» (Lk 16:3) Langenud inimene ei saa ennast aidata: ta ei ole võimeline end ise päästma, ning võib-olla veelgi suuremaks needuseks on see, et oma uhkuse tõttu – sellesama uhkuse ja isekuse tõttu, mis oli ta langusele ahvatlenud –, ei ole ta tihti peale suuteline ka armu ja halastust otsima, andeks palumisest rääkimata. Nii lõpetabki Jumal ükskord igal juhul selle ülekohtuse majapidamise – surma läbi, mis on

¹¹ Apostlid peavad viidatud kohtades küll silmas kristlasi, Paulus iseäranis apostleid, ja Jeesuski kõneleb eeskätt oma jüngritele, ent nemadki on osa patusest inimkonnast ning Jumala tahtmine on, et kõik inimesed võiksid pääseda, s.t Kristuse jüngriteks saada.

kõigiti õiglane tasu selle eest, kuidas inimene elab ja tema kätte usaldatud [kuri-] tarvitab: «Sest patu palk on surm.» (Rm 6:23)

Ülekohtune majapidaja Jeesuse tähendamissõnas mõistis oma olukorra tõsidust – see on esimene asi, mille eest teda tuleb tunnustada. Teiseks mõistis ta, et peab midagi tegema, ning kolmandaks kasutas ta selleks, et saavutada tõeliselt ja püsivalt väärtuslikku, seda, mis on niikuinii ajutine ja kaduv. Ta ei toiminud ei paremini ega oma isanda suhtes ustavamalt kui varem – vastupidi, ta tegi viimasele senisest veelgi suuremat kahju –, ent ta näitas vähemalt seda, et ta taipab, mis oli kaalul, ning võttis asja tõsiselt.

Tunnustus, mille osaliseks ülekohtune majapidaja sai, näitab, et temalt on midagi õppida. Mitte niivõrd tarmukust ja kavalust, kuivõrd seda, et inimesed peavad nende kätte usaldatud tarvitama eeskätt (kui mitte eranditult) selleks, et jõuda neile seatud igavesele eesmärgile. Suurepäraselt väljendab seda Ignatius Loyolast oma «Vaimulike harjutuste» alguses: «Inimene on loodud selleks, et Jumalat, meie Issandat, kiita, Talle aukartust osutada ja Teda teenida ning nõnda oma hing päästa. Kõik muud asjad maa peal on loodud inimeste tarvis, ja nimelt selleks, et nad aitaksid teda selle eesmärgi saavutamisel, milleks ta on loodud. Sellest järeldub, et inimene peab neid tarvitama niivõrd, kuivõrd nad aitavad teda tema eesmärgi poole, ja hülgamma niivõrd, kuivõrd nad teda selles takistavad. Sel viisil ei pea me omalt poolt tervist rohkem igatsema kui haigust, rikkust enam kui vaesust, au rohkem kui häbi, pikka elu enam kui lühikest, ja samamoodi kõigis ülejäänud asjades. Üksnes seda peame igatsema ja valima, mis viib meid rohkem eesmärgi poole, mille tarvis oleme loodud.»

See, kuidas inimesed nende kätte usaldatud tarvitavad, ütleb nende kohta väga palju: «Kes on ustav pisimas, see on ustav ka paljus, ja kes on ülekohtune pisimas, see on ülekohtune ka paljus. Kui te nüüd ülekohtuses mammonas ei ole olnud ustavad, kes võib teie kätte usaldada tõelist? Ja kui te võõra varaga ei ole olnud ustavad, kes annaks teile kätte teie oma?» (Lk 16:10–12) Tuleb välja, et tegelikult ei olegi pisikesi ega tähtsusetuid asju, kuna ükskõik, millisest pisimast võib sõltuda suurim.

See ei tähenda endale oma tublidusega taevariigi pääsme lunastamist. Vastupidi, tegemist on märgiga sellest, kas inimene on valmis tunnustama, et kõik, mis tal on ja mis ta ise on, kuulub Jumalale, on Tema and, teenimatu armukingitus, täpselt samamoodi, nagu sada vaati õli ja sada tündrit nisu Jeesuse tähendamissõnas kuulusid isandale, mitte majapidajale, kuigi nende üle otsustamine oli antud viimase meelevalda. Möödapääsmatult kaasneb sellega kohustus oma majapidamisest aru anda: «Inimestele on seatud üks kord surra, pärast seda on aga kohus.» (Hb 9:27)

Kuna «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest» (Rm 3:23), ei oleks ühelgi inimesel Jumala ees aru andes oodata midagi paremat kui tolle ülekohtusel majapidajal Jeesuse tähendamissõnas, kui Jumal ise ei teeks märksa enamast sellest, mida majapidaja

tegi oma isanda võlgnike heaks: nad «mõistetakse õigeks Tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses, kelle Jumal on seadnud Tema veres lepitushvriks usu kaudu, et näidata üles oma õigust sellega, et Ta kustutas varem tehtud patud oma jumalikus sallivuses, et näidata üles oma õigust praegusel ajal, et Tema ise on õige ja teeb õigeks igaühe, kes usub Jeesusesse» (Rm 3:24–26).

Kahtlemata ei saa ülekohtust majapidajat samastada Jumalaga, kellele kuulub kõik ja kes oma headuses teeb enese omaga, mida tahab (vrd Mt 20:15). Jumal ei kirjuta kellegi võlatähele saja asemel ei kaheksakümmend ega viiskümmend, vaid on kustutanud «ära meie võlakirja koos määrustega, mis olid meie vastu, ning selle on Ta kõrvaldanud, naelutades selle risti külge» (Kl 2:14). See ongi tähendamissõna sügavam sõnum: oma isanda vara pillanud majapidaja tegi küll teatavas mõttes head oma isanda võlgnikele, ent see sündis ülekohtule ülekohut lisades ning täiesti omakasupüüdlikel kaalutlustel – Jumal aga jagab oma armu vabalt, ilma midagi vastu saamata, andes oma Poja meie pattude pärast, «õige ülekohtuste eest, et Ta [meid] juhiks Jumala juurde, olles küll ihu poolest surmatud, ent elustatud vaimu läbi» (1Pt 3:18). See, et inimesedki võivad vahel olla armulised – kasvõi näiliselt, nagu too ülekohtune majapidaja –, peaks kasvatama meie usaldust Jumala vastu, kes on mõõtnutult armulisem ja suuremeelsem.

See tähendab, et viimaks oma Issanda ees aru andes võime loota, et «kui meie maine telkhoone maha kistakse, on meil elamu Jumala käest, käteta tehtud igavene hoone taevas» (2Kr 5:1). Need, kellest me endile siin elus sõpru teeme – olgu ülekohtuse mammona abil või neile tõeliselt head tehes –, ei saa meid mingil kombel «igavestesse telkidesse» võtta – seda saab ainult Tema, kelle käes on kõik meie ajad (Ps 31:6) ja kellel on «meelevald pärast tapmist heita põrgusse», ent kes ei taha mitte meie hukkumist, vaid et me pääseksime ja päriksime igavese elu.

«Selle ajastu lapsed» võivad olla omasuguste suhtes arukamad kui valguse lapsed, ent nende arukus on petlik – nii, nagu on lõpmata petlik mammon (vt vastavat keelelist märkust). Nagu isegi päike pole hoitud varjutuste eest ning peab kord lõplikult kustuma, nii saabub iga inimese jaoks millalgi «mammonavarjutus» (vt viimast keelelist märkust), lõplik loojang, mille järel ei jää kellelegi muud lootust kui lootus Jumala kingitud ja püstitatud igavesele telgile – sellelesamale, mille Jumala Sõna lihaks saades meie keskele püstitas (Jh 1:14).

See ei tähenda, et Jumala poolt meile siin elus antu oleks väärtusetu – vastupidi, selle tõeline ja sõna otseses mõttes hindamatu väärtus saab ilmsiks siis, kui seda kasutatakse igavikku silmas pidades. Mitte selle abil igavikku osta püüdes – sest kõik kuulub ju niikuinii igaviku Issandale –, vaid sellest igaviku nimel lahti lastes ja sellega võimalikult palju head teha püüdes. Mitte omakasu huvides, nagu ülekohtune majapidaja, vaid selleks, et olla Tema sarnased, kes «meid on armastanud ja on iseenese loovutanud meie eest anniks ja ohvriks, magusaks lõhnaks Jumalale» (Ef 5:2).

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kümnenda pühapäeva teemaks «Ustavus Jumala andide kasutamisel». Teemat selgitatakse järgmiselt: «Pühapäeva piiblilugemised kutsuvad meid Jumalalt saadud ande ustavalt, arukalt ja vastutustundlikult kasutama. Tema tegutsemist iseloomustab kõigis elu olukordades ustavus isegi pisimas.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks kas Õpetussõnade raamatu lõik (Õp 3:3–8), milles manitsetakse jääma alati heldusesse ja tõesse, lootma kõiges Issanda peale ning mitte toetuma omaenese mõistusele, vaid õppima tundma Jumalat ja Tema tahet, taganema kurjast ning elama Issanda kartuses, või Saalomoni ja Jumala kahekõne (2Aj 1:7–12), milles Saalomon palub Jumalalt rikkuse, au ja pika ea asemel tarkust ja mõistust ning saab nii need kui ka selle, mida ta ei palunud.

Esimese lugemisaasta Epistel (1Pt 4:7–11) ei keskendu mitte niivõrd üksteise teenimisele Jumalalt saadud andidega, kuigi ka see on olulisel kohal, kuivõrd ustavusele oma kutsumusele järgida kõiges Kristust ning olla kogu oma olemusega suunatud Jumalale. Ka Jumala armuandide tarvitamine, olgu selleks armastus ja külalislahkus või Jumala sõna kuulutamine ja hoolekandetöö, on esimese asjana mõeldud tooma au Jumalale, kusjuures nende andide tarvitamise – või õigemini väljendudes: nendes elamise – kaudu saab inimene osaliseks Jumala enda elus ja olemises, «elades vaimus nagu Jumal» (vrd 1Pt 4:6).

Evangeeliumis toob Jeesus oma jüngritele eeskujuks ülekohtuse majapidaja, kes mõistis oma olukorra tõsidust ja võttis ette midagi otsustavat oma tuleviku kindlustamiseks. Paraku kasutas ta sellekski ülekohtuseid vahendeid ega hoolinud ei oma isanda varast ega tema võlnikest, vaid ainult iseendast. Sellisena vastandub too ülekohtune majapidaja täielikult Jumalale, kes on andnud meile nii kõik selle, mida tohime omada ja tarvitada praeguses elus, kui ka kõik selle, millele võime loota igavikus. Jumal andestab tõeliselt, mitte nagu ülekohtune majapidaja. Viimase eeskujule (või pigem hoiatavale näitele) vaadates peavad Jeesuse jüngrid õppima tegema vahet õigel ja valel, kaduval ja kadumatul, olles valmis loobuma sellest, mis on vastuolus jumaliku õigusega, ning püüdlema selle poole, mis on kooskõlas Tema tahtega¹² – kõike, iseäranis ülekohtust mammonat, nõnda tarvitades, et see ei saaks takistuseks pääsemisel «igavestesse telkidesse».

¹² Traditsioonilise Rooma leksionaari järgi loetakse seda Evangeeliumi kaheksandal pühapäeval pärast Nelipüha, mille kollektapalve on järgmine: «Issand, me palume Sind, anna meile oma helduses alati selget meelt ära tunda, mis on õige, ning sellele vastavalt toimida, et võiksime elada kooskõlas Sinu tahtega, mida me ei suuda täita ilma Sinuta. Meie Issanda Jeesuse Kristuse, Sinu Poja läbi...»

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Tähenamissõna ülekohtusest, oma isanda vara pillanud majapidajast, keda isand viimaks kiidab ning kelle Jeesus justkui oma jüngritele eeskujuks toob, on esimesel pilgul raskestimõistetav: kuidas saab Jeesus tunnustada kedagi, kes oma ametit kuritarvitab ning pärast seda, kui on vahele jäänud, oma tuleviku kindlustamiseks oma isandat veelgi enam kahjustab? Selle tähenamissõna mõte saab selgeks siis, kui mõistame, et see ei räägi mitte mõnest üksikust eriti ülekohtusest inimesest, vaid meist kõigist – kogu langenud inimkonnast, kes on «pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest» (Rm 3:23). Kõik, mis meil on ja mis me ise oleme, on Jumala armukingitus – paraku on inimkond algusest peale talle kingitud raisanud ja veelgi enam, kuritarvitanud.
2. Ülekohtune majapidaja pidi oma isanda ees aru andma. Me kõik peame kord Jumala ees aru andma – kui mitte juba millalgi varem, siis igal juhul pärast seda, kui meie maine elu on lõpule jõudnud. Jumala kohtus ei ole meil rohkem lootust kui tollel majapidajal – ning nagu tema, ei saa ka meie ennast ise aidata: maad kaevata me ehk jaksaksime, ent patu, surma ja kuradi meelevallast me ennast lahti päästa ei suuda. Ning kuigi kerjamine teeks ka meile häbi, on sellest raskemgi oma täieliku rikutuse ja lootusetuse tunnistamine, Jumala armu ja halastuse otsimine ning Temalt andestuse anumine. Kõik on pandud kinni sõnakuulmatuse alla (Rm 11:32), ning sellest needusest me ennast vabastada ei saa – isegi, kui püüaksime tegutseda sama tarmukalt, nagu too ülekohtune majapidaja.
3. Siiski on meil tollelt majapidajalt midagi õppida: esiteks sedasama tarmukust ning oma olukorra tõsiduse mõistmist. Teiseks seda, et on asju, mis niikuinii kaovad – tema võitis endale sõpru küll ülekohtule ülekohut lisades, oma isanda vara kuritarvitades, ent põhimõte on õige: kõik, mis on meil siin elus, on meile antud selleks, et aidata meil jõuda meie igavesele eesmärgile. Vähi, mida saame teha, on see, et me ei lase sellel endale igavese eesmärgi poole püüdlemisel takistuseks saada. Veelgi enam õpetab too ülekohtune majapidaja meid aga sellega, mida ta ei ole: ta on täielik vastand Jumalale, kellele kuulub kõik ja kellele me kõik peame kord aru andma, ent kes ei taha meid mitte hukata, vaid meile meie patud – kõik meie võlad mitte ainult osaliselt, vaid täielikult – andeks anda, ja kes on loovutanud oma Poja selleks, et meid viimaks «igavestesse telkidesse» võtta.